

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата педагогічних наук

ОСТРОВСЬКОЇ НАТАЛІЇ ОЛЕКСАНДРІВНИ

на дисертацію **Коби Лариси Миколаївни**

**«Соціальна робота закладів загальної середньої освіти як засіб
профілактики правопорушень підлітків»,**

представлену на здобуття ступеня доктора філософії

Галузь знань 23 Соціальна робота,

Спеціальність 231 Соціальна робота

Актуальність теми дослідження зумовлена зростанням кількості правопорушень серед підлітків та необхідністю пошуку ефективних шляхів їх попередження. Сучасні соціально-економічні трансформації, вплив негативних чинників соціального середовища, поширення девіантних форм поведінки та недостатній рівень соціальної адаптації окремих підлітків підвищують ризик вчинення ними правопорушень.

Сучасні підлітки перебувають під впливом різних соціальних груп і середовищ, які можуть як сприяти їхньому позитивному розвитку, так і формуванню девіантної поведінки. Особливості міжособистісних і групових взаємодій суттєво впливають на поведінку неповнолітніх, тому їх урахування є важливою умовою ефективної профілактики та корекції соціальних відхилень.

Провідна роль у профілактиці правопорушень належить закладам загальної середньої освіти, що зумовлює необхідність упровадження сучасних соціально-педагогічних технологій, форм і методів роботи. Ефективним засобом вирішення цієї проблеми є соціальна робота, спрямована на попередження та корекцію делінквентної поведінки неповнолітніх.

З огляду на вище сказане актуальність дослідження не викликає сумніву.

Науковий апарат дослідження, представлений у вступі (об'єкт, предмет, мета, завдання, тощо) свідчить про сформований рівень дослідницької культури здобувачки. Наукові положення та результати дослідження є достатньо обґрунтованими, оскільки базуються на аналізі наукових джерел з проблеми дослідження, узагальненні теоретичних підходів і практичного досвіду соціальної роботи. У дослідженні застосовано комплекс теоретичних, емпіричних і статистичних методів, що забезпечило належну організацію та

проведення експериментальної роботи, а також перевірку достовірності й ефективності отриманих результатів.

Серед теоретичних здобутків дослідження заслуговує на увагу спроба визначити й теоретично обґрунтувати технологію соціальної роботи закладів загальної середньої освіти як засобу профілактики правопорушень підлітків. Метою технології є попередження правопорушень серед підлітків шляхом системного впливу на соціальні ризики та ресурси розвитку, формування соціально відповідальної поведінки й створення безпечного підтримувального шкільного середовища, досягнення якої пропонується авторкою через реалізацію 5 етапів: діагностико-аналітичного, проєктувально-планувального, реалізаційного (впровадження інтервенцій), моніторингово-оцінювального та корекційно-удосконалювального (рефлексивного).

Також показником якості представленої дисертації є, на наш погляд, спроба авторки визначити особливості впровадження соціальної роботи як засобу профілактики правопорушень підлітків в умовах закладу загальної середньої освіти, а також удосконалені зміст, форми і методи організації соціальної роботи закладів загальної середньої освіти у контексті профілактики правопорушень підлітків, розроблений діагностичний інструментарій щодо виявлення рівнів сформованості правомірної поведінки підлітків.

Варто відзначити й практичне значення одержаних в ході наукового пошуку результатів, що полягає в розробленні й впровадженні на практиці технології соціальної роботи закладів загальної середньої освіти як засобу профілактики правопорушень підлітків; у виявленні оптимальних педагогічних умов ефективного застосування соціальної роботи в умовах закладу загальної середньої освіти щодо профілактики делінквентної поведінки підлітків, що покладено в основу розроблення її технології.

Отримані результати можуть бути використані в практичній діяльності закладів загальної середньої освіти із профілактики правопорушень неповнолітніх, під час підготовки та підвищення кваліфікації соціальних педагогів і соціальних працівників, у роботі органів управління освітою, в

освітньому процесі закладів вищої освіти з підготовки майбутніх фахівців зі спеціальності І10 «Соціальна робота та консультування».

Перший розділ дисертаційної роботи присвячено дослідженню теоретичних аспектів організації соціальної роботи закладів загальної середньої освіти як засобу профілактики правопорушень підлітків. Авторкою здійснено аналіз стану вивченості проблеми профілактики правопорушень серед підлітків у закладах загальної середньої освіти; досліджено соціальну роботу в системі профілактики правопорушень серед підлітків; розкрито сутність і структуру технології соціальної роботи закладів загальної середньої освіти як засобу профілактики правопорушень підлітків. Представлена технологія соціальної роботи ЗЗСО має достатньо розгорнуте методичне забезпечення, що підтверджується розробленим комплексом діагностичних, тренінгових, корекційно-розвивальних та профілактичних матеріалів, наведених у додатках.

У другому розділі роботи представлено експериментальне дослідження з впровадження технології соціальної роботи закладів загальної середньої освіти як засобу профілактики правопорушень підлітків. Відповідно до методології дослідження в галузі соціальної роботи дослідно-експериментальна робота складалася з трьох етапів: констатувального (первинна діагностика рівнів сформованості правомірної поведінки підлітків), формувального (розробка і впровадження технології соціальної роботи закладів загальної середньої освіти як засобу профілактики правопорушень підлітків), контрольний (контрольна діагностика рівнів сформованості правомірної поведінки підлітків).

Упровадження розробленої технології здійснювалось з використанням таких форм і методів як: інформаційно-просвітницькі заходи, рефлексивні заняття, індивідуальні та групові корекційно-розвивальні заняття, волонтерські акції, тематичні зустрічі, індивідуальні консультації і спільні обговорення проблем виховання з батьками, тренінги, інтерактивні лекції, рольові ігри, моделювання соціально-правових ситуацій, групові дискусії, та ін.

Текст дисертації супроводжується цифровими матеріалами, статистичними даними, таблицями, рисунками, які висвітлюють одержані в

ході дослідження результати. Кожна з таблиць є результатом узагальнення та систематизації теоретичного й практичного матеріалу, що підтверджує якісний рівень дослідження.

Висновки до кожного розділу та загальні висновки є логічними і послідовними, розкривають сформульовані завдання і результати дослідження.

Наукова новизна дисертації полягає насамперед у спробі систематизації та інтеграції різних напрямів профілактичної діяльності закладу загальної середньої освіти в межах авторської технології соціальної роботи, орієнтованої на профілактику правопорушень підлітків. Водночас окремі положення, заявлені як елементи наукової новизни, потребують додаткового теоретичного обґрунтування щодо ступеня їх відмінності від уже відомих у науковій літературі підходів до профілактичної діяльності та соціальної роботи в освітньому середовищі.

Отже, все вище викладене дає підстави стверджувати, що наукові положення, висновки і рекомендації дисертації Коби Лариси Миколаївни в цілому є достатньо обґрунтованими, а представлені результати мають як теоретичне, так і практичне значення для теорії і практики соціальної роботи.

Разом з тим, в контексті ділової полеміки, вважаємо за необхідне висловити *деякі дискусійні положення та окремі побажання*:

1. У роботі недостатньо чітко розмежовано зміст соціальної роботи та соціально-педагогічної профілактичної діяльності закладу освіти. Значна частина представлених заходів (тренінги, виховні години, просвітницькі заняття, формування шкільного середовища) традиційно належить до соціально-педагогічної практики, що потребує додаткового уточнення специфічного внеску саме соціальної роботи в систему профілактики правопорушень підлітків.

2. Певної конкретизації потребує співвідношення між категоріями «профілактика правопорушень підлітків» та «сформованість правомірної поведінки», які у роботі фактично використовуються як взаємопов'язані результати дослідження. Доцільним було б більш чітко показати, яким чином

зафіксовані зміни у рівнях правомірної поведінки підтверджують ефективність профілактики правопорушень.

3. У підрозділі 2.1. достатньо повно представлено організацію соціально-педагогічного експерименту, визначено критерії, показники та рівні оцінювання результативності технології. Водночас потребують уточнення характеристики експериментальної бази та вибірки дослідження.

Висловлені зауваження та рекомендації мають переважно дискусійний і уточнювальний характер та не знижують загальної наукової і практичної цінності дисертаційного дослідження. Вони можуть бути враховані авторкою в подальшій науковій роботі, спрямованій на розвиток теоретико-методологічних засад соціальної роботи у сфері профілактики правопорушень підлітків в умовах закладів загальної середньої освіти.

На підставі зазначеного вище, вважаємо, що дисертація Коби Лариси Миколаївни на тему: «Соціальна робота закладів загальної середньої освіти як засіб профілактики правопорушень підлітків», подана на здобуття ступеня доктора філософії, за своїм змістом і формою є завершеним самостійним дослідженням, відповідає нормативним вимогам до написання робіт такого типу, а її автор заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 231 Соціальна робота.

Рецензент:

кандидат педагогічних наук, доцент
завідувач кафедри соціальної педагогіки
ДЗ «Луганський національний
університет імені Тараса Шевченка»

Наталія ОСТРОВСЬКА

Підпис	Н. Островської
Засвідчую	
Начальник відділу кадрів	Вікторія Ільченко
ДЗ "Луганський національний університет імені Тараса Шевченка"	

